

života našich předků a jejich skutečných i domnělých symbolů.

Recenzovaná kniha má vcelku široký záběr. První rozsáhlý oddíl *Predzgodovina slovenske etnolingvistiky* zhodnocuje dějiny slovinské folkloristiky v 19. a poté i ve 20. století právě s ohledem na vědce a odborné texty, které mají etnolingvistický charakter či je lze v tomto výzkumu využít. Opominut nezůstal ani slovinský vědec úzce spjatý s českými zeměmi – Matija Murko a jeho podíl při vydávání revue *Wörter und Sachen*.

Druhá část knihy *Narodna identiteta* se soustřeďuje na tři vybrané aspekty slovinské tradiční kultury ve vztahu k etnolingvistice. Autorku zajímá vztah jazyka a slovinské tradiční oděvní kultury, podoby a postavení slovinštiny v sousedních regionech a ve světě vůbec a **prapůvodní slovinská lidová označení měsíců** (slovinština dnes podobně jako slovenština či srbština užívá názvů měsíců latinského původu).

Následuje rozsáhlý oddíl *Lokalna identiteta*, jenž od zájmu o slovinštinu na širší úrovni přechází na nářeční specifika a výrazně lokální pojetí názvů například **stavebních prvků v lidovém stavitelství**, všímá si *genia loci* ve folkloru Prekmurců apod.

Po identitě národní a lokální přichází logicky poslední kapitola – *Osebná identiteta*. Zde se autorka spoléhá už téměř výhradně na materiál slovesné folkloristiky a **pokouší se pomocí přísloví, pořekadel, humorek, pověstí apod. rekonstruovat například vzájemné vztahy Slovinců v 19. století, vnímání jednotlivých etnografických skupin Slovinců mezi sebou a také obraz sousedních národů**. Poté autorka přistupuje na pole vytváření obrazů „vlastního“ a „cizího“, **k autostereotypům a historickým stereotypům** vyplývajícím ze slovinského folkloristického materiálu.

Publikace je zakončena pětistránkovým sumarizujícím závěrem, seznamem pramenů a **literatury a rozsáhlým anglickým resumé**.

Marija Stanonik v této publikaci dále zhodnocuje dlouhá desetiletí své vědecké práce a výzkumů. Kniha přináší řadu inspirací i pro české etnolingvisty, folkloristy, lingvistické antropology i literární a jazykové historiky. Řadě témat se čeští badatelé již v poslední době věnují (např. problematice stereotypů a autostereotypů), jiná zůstávají dotčená jen málo. Doufejme, že touto vědeckou prací profesorka Stanonik ještě zdaleka nekončí.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Michal Horáček, Benešov technický a industriální. Muzeum Podblanicka a Státní okresní archiv Benešov, Benešov 2017, 309 s.–

Dějiny techniky a hospodářské dějiny vůbec, prodělavší od 60. do 80. let minulého století nebývalý rozvoj, ustoupily

v badatelském zájmu mladých historiků poněkud do pozadí. I etnologické studium po dlouhé době, kdy preferovalo hmotnou

kulturu, obrátilo pozornost k otázkám sociálním, teoretickým a k duchovní kultuře. Jistě to není tím, že by už nebylo nad čím bádát nebo že by se vyčerpala pramenná základna. Právě naopak: systematické studium zmíněného období, rozvíjené v souvislých řadách periodik a tematických sborníků, položilo solidní základy, na nichž je možné stavět otevřením nových přístupů. Recenzovaná kniha je toho dokladem. Autor je motivován snahou zmapovat a zhodnotit technické a industriální dědictví města, které je od 70. let 20. století rychle překrýváno novou výstavbou a budováním moderní infrastruktury a nenávratně mizí. Výchozí stav, proměnu podob industriálních objektů a jejich zařízení lze sledovat v dobře zachovaných archivních fondech.

Název publikace je poněkud zavádějící, neboť navozuje představu úzce zaměřené lokální studie. Ve skutečnosti je to modelová mikrosonda do proměny kdysi nepříliš významného poddanského města v moderní regionální centrum během industrializačního procesu. Na výsledcích několikaletého pilného studia vzniku a vývoje technických a industriálních objektů v Benešově a jeho nejbližším okolí demonstruje autor souvislosti urbánní, demografické, sociální, komunikační, majetkové, legislativní i správní. V neposlední řadě umožňuje vhled do problematiky pronikání židovského kapitálu a inovací, jimiž židovští podnikatelé přispěli k modernizaci města poté, co po roce 1848 padla jejich ekonomická omezení. Osudy židovského majetku, jeho arizaci a poválečné uspořádání v rámci znárodnování, sleduje autor až do dnešní doby, podobně jako osudy dalších benešovských podniků a dochovaných technických a industriálních objektů.

V úvodu autor kriticky představuje Benešov jako regionální obchodnicko-řemeslné centrum s výrazným zemědělským zázemím, jehož hospodářský charakter ovlivňovaly zájmy majitelů Konopištského zámku a velkostatku, zejména Františka Ferdinanda d'Este. Investice a podnikatelské záměry následníka trůnu podstatně přispěly k modernizaci města, stejně jako železnice a přítomnost vojenské posádky. V poslední čtvrtině 19. století se téměř zdvojnásobil počet obyvatel (na 6 788), zároveň se rychle vytvářela infrastruktura: kanalizace, vodovod, elektřina (poprvé v Herschmannově koželužně roku 1897). Autor obratně kloubí technické údaje s objasněním podnikatelského pozadí v prostředí konkrétního urbánního celku. Postřehl, jak plošně zavedení elektřiny (těsně před 1. světovou válkou) nejprve vedlo k širokému rozvoji menších dílen živnostenského typu, které se specializovaly na spotřební výrobu, ale jejichž provoz se postupně přesouval do terciárního sektoru služeb. U významnějších benešovských průmyslových podniků sleduje autor, jak v časech první republiky (strojírenský, družstevní mlékárna a řeznická továrna) se ještě elektrický pohon plně neprosadil před motory parními a spalovacími. Pro poválečný vývoj města měla význam též parcelace velkostatků, kdy byl postátněn a podstatně rozšířen bývalý vrchnostenský pivovar. Větší investice v Benešově v meziválečném období nikdo nerealizoval, o to však významnější bylo podnikání družstev: hospodářské družstvo výrobní a skladištní, lihovarnické družstvo, legionářské družstvo, družstvo pro výstavbu domů a konečně nejvýznamnější družstvo mlékařské. Nadále v Benešově

převládaly malé obchodní a živnostenské provozovny. Z jediného se vytvořila významnější průmyslová výrobná, a to Hrbotického továrna na drátěná pletiva. Město však prodělávalo vnitřní politické proměny, které se odrazily i ve zkulturnění jeho vzhledu. Kontinuitu vývoje narušila 2. světová válka s arizací židovského majetku a posléze poválečné znárodňování. Racionalizace výroby vedla ke zrušení většiny tradičních výroben ve městě a poznamenala město řadou nevyužitelných a chátrajících objektů.

Až od 70. let 20. století se Benešov začal zvedat cílenou industrializací s moderní infrastrukturou, která ovšem zcela překryla tradiční podobu města s jeho charakteristickými prvky. Starší z nás tento proces prožívali spolu s městem, ale až nad knihou, která je detailním zpracováním, opřeným o plánovou dokumentaci, fotografie, kresby, úřední dokumenty i lidská svědectví, si dokážeme uvědomit význam oné velké urbánní proměny.

Lydia Petráňová (EÚ AV ČR, v. v. i.)